

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur öz sahiblərinə qovuşur

Növbəti üç ildə 100 mindən çox keçmiş məcburi köçkün yurduna dönəcək

Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə sürətlə aparılan bərpa və tikinti-quruculuq işləri qısa bir zamanda 2300 məcburi köçkünün öz yurduna qayıtmasına imkan yaradıb. İlin sonunadək onların sayı 5500-ə çatacaq. Növbəti üç ildə isə 100 mindən çox insanın öz doğma kəndinə və şəhərinə dönəcəyi gözlənilir.

44 günlük Vətən müharibəsi başa çatandan bəri bərpa işlərinə Azərbaycanın dövlət büdcəsindən 7 milyard dollar həcmində vəsait sərf edilib. Növbəti il üçün isə minimum 2,4 milyard dollar planlaşdırılır. Azərbaycan bütün işləri heç bir maliyyə dəstəyi və yardımı almadan öz şəxsi vəsaiti hesabına görür. Bu, çox böyük bir yük olsa da, dövlətimiz Böyük qayıdış proqramının icrasını ən vacib vəzifə kimi qarşıya qoyub. Həm də söhbət təkcə bərpadan deyil, yeni "ağıllı şəhər və kəndlər" in inşasından, ən müasir şəhərsalma nümunələrinin istifadəsindən, geniş infrastrukturun yaradılmasından gedir.

Enerji, nəqliyyat, yaşayış layihələri - bunların hamısı bir-birindən ayrılmazdır. İşğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə çox qısa bir vaxt ərzində iki aeroportun - Füzuli və Zəngilan beynəlxalq hava limanlarının istifadəyə verilməsinin, Laçında daha birinin inşasının davam etdirilməsinin dünyanı heyrləndirməsi təbii haldır. Suşa artıq minlərlə qonaq qəbul edib - burada çoxsaylı beynəlxalq tədbirlər keçirilib. Bu yaxınlarda Zəngilan da böyük bir beynəlxalq tədbirə evsahibliyi etdi. Tədbir təzəcə inşa edilmiş Zəngilan Konqres Mərkəzində baş tutdu.

Zəngilandan söz düşmüşkən, bu, azad olunmuş ərazilərin ilk bölgəsidir ki, keçmiş sakinlərinin böyük bir dəstəsi artıq öz yurd-yuvalarına - Ağalı "ağıllı kəndi"nə dönüblər.

Prezident İlham Əliyev Zəngilanda, 2-ci Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunun açılış mərasimində bölgədə gedən işlər barədə demişdir: "Eyni zamanda biz sovet dövründə mövcud olan dəmir yolu xəttini bərpa edirik. Çünki işğal dövründə həmin dəmir yolları Ermənistan qüvvələri tərəfindən sökülüb. Bu gün Horadizdən Zəngilana çəkilən dəmir yolunun inşası fəal fəzadadır və tezliklə bu nəqliyyat dəhlizinin bu mühüm hissəsi hazır olacaq. Bu, Azərbaycanın əsas ərazisini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək layihədir. Oradan isə həmin dəmir yolu İran və Türkiyəyə keçəcək və nəhayət, Avropaya çatacaq. Tezliklə biz bu layihəni istifadəyə verəcəyik. Yəni Zəngilan çox vacib nəqliyyat mərkəzi olacaq. Dəmir yolu xətləri, hava limanı - bu gün bu istiqamətdə altı və dördzolaqlı avtomagistral inşə edilir. Paytaxt Bakıdan bütün bu istiqamətlərdə 2000 kilometrədən çox yeni magistral yollar inşa olunur. Yəni bu, irihəcmli tikinti layi-

hələridir və azad olunmuş hər bir rayon xüsusi baş plana malikdir. Biz Zəngilanda təkcə pilot yaşayış layihəsi deyil, həmçinin pilot kənd təsərrüfatı layihəsi həyata keçiririk".

"Dost Aqropark" adlanan bu layihə Azərbaycan və Türkiyə şirkətlərinin birgə müəssisəsidir və həmin aqropark artıq fəaliyyətdədir. Beləliklə, Zəngilan gələcəkdə Azərbaycanın qida təhlükəsizliyinə də töhfə verəcək. Artıq 6000 baş anqus cinsindən olan qaramal idxal edilib və onların sayı 10 minə çatdırılacaq. Məlumdur ki, Zəngilanda, Laçın və Kəlbəcərdə böyük yaşıllıq əraziləri var. Bu da həmin bölgələrdə maldarlığın inkişafına geniş imkan yaradır.

Gələcəkdə Zəngilana gələn xarici turistlərin də sayı çox olacaq. Çünki bu, Azərbaycanın ən gözəl bölgələrindən biridir. Onun meşələri, çayları, gölləri və misilsiz ekosistemi böyük bir sərvətdir. Artıq Zəngilan şəhərinin baş planı da təsdiq edilib. Bunun üçün böyük vəsait ayrılıb, yaşayış layihələrinin icra edilməsinə başlanıb. 2025-ci ildə, bəlkə bir az da tez Zəngilan şəhəri ilk sakinlərini qəbul edəcək. Bir sözlə, Zəngilanda müxtəlif istiqamətlərdə fəal işlər gedir.

Böyük qayıdış proqramı azad olunmuş bütün ərazilərimizin bərpasını əhatə edir və Zəngilanda görülən işlər buna bir misaldır. Bu ərazilərdə yeni iş yerləri yaradılır, çünki evinə, yurduna qayıdan insanlar işlə təmin edilməlidir. Böyük qayıdış proqramının tərkibinə təbii ki, məşğulluq, eyni zamanda aşağı faizli, imtiyazlı kreditlərin verilməsi və sosial infrastrukturun inşası daxildir. Digər bir vacib element isə infrastrukturudur və bu istiqamətdə də Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə genişmiqyaslı işlər gedir. Məsələn, indi burada artıq 90 meqavat həcmində hidroelektrik enerji təmin olunur. Yəni azad olunmuş bütün ərazilərimiz yenidən mərkəzi şəbəkəyə qoşulur və tam inteqrasiya edilib. Bu ərazilərdə hidroelektrik enerjinin həcmi cari ilin sonunadək 170 meqavat, 2024-cü ilin sonuna qədər 270 meqavat olacaq. Bu da təbii ki, "yaşıl enerji" gündəliyimizə böyük töhfə verəcək. Çünki Şərqi Zəngəzur və Qarabağın 10 min meqavat "yaşıl enerji" potensialı var. Bu həm günəş, həm külək, həm də su-elektrik stansiyalarının yaranmasına imkan verir. O cümlədən Cəbrayıl rayonunda 240 meqavat həcmində günəş-elektrik stansiyası tikiləcək.

Bəli, indi bu torpağın sahibləri abad, işıqlı yurdlarına

qayıdırlar. Erməni faşizminin işğalından əziyyət çəkən bu insanlar 30 il Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayıblar. Dövlətimiz hər il onlar üçün 300-500 milyon dollar vəsait ayırırdı ki, yeni yaşayış məntəqələri tikilsin. Beləliklə, 300 mindən çox keçmiş məcburi köçkün yaxşı şəraitlə, yeni mənzillərlə və fərdi evlərlə təmin edilmişdi. Bununla belə, onlar illərlə qəlblərində yurd həsrəti çəkiblər və ən böyük arzuları öz doğma obalarına dönmək olub. 2-ci Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunun açılış mərasimində dövlətimizin başçısının dediyi kimi: "Torpaqlarımız azad edilən kimi biz sorğu keçirdik və onların mütləq əksəriyyəti evlərinə qayıtmaq arzusunu ifadə etdilər. Bu gün artıq qayıtmaq istəyən insanlardan ibarət növbə yaranıb. Onlar Bakıdan, ölkəmizin ikinci böyük şəhəri Sumqayıtdan, Gəncədən və digər bölgələrimizdən qayıtmaq istəyirlər. Onlar şəhərlərdən kəndlərə qayıtmaq istəyirlər. Yəni bunu da düzgün qiymətləndirmək lazımdır. Bu gün hər kəs urbanizasiyadan danışır. Bizdə də bu mövzu var. Bizim bu problemimiz uzun illərdir yaşanır - insanlar bölgələrdən, kəndlərdən şəhərə can atır. Çünki şəhərdə daha çox iş yerləri, məşğulluq imkanları var və özləri üçün daha yaxşı şərait yaratmaq istəyirlər. Amma bu gün biz onun şahidiyik ki, Bakıdan, Sumqayıtdan, Gəncədən, Mingəçevirdən, digər şəhərlərdən kəndlərə axın baş verir. Bu isə ilk növbədə Azərbaycan xalqının öz Vətəninə nə dərəcədə bağlı olduğunu göstərir. Onlar öz vətənlərində, əcdadlarının vətənlərində yaşamaq istəyirlər".

Yurda dönənlər arasında heç zaman buranı görməyən, nənə-babalarının, ata-analarının söhbətlərini dinləyə-dinləyə doğma yerləri sevən gəncələr də az deyil. Prezidentimiz bunu yüksək dəyərləndirərək deyir: "Bu, onu nümayiş etdirir ki, Azərbaycan xalqı öz köklərinə necə dərinə bağlıdır. Bütün keçmiş məcburi köçkünlər səbirsizliklə gözləyirdilər ki, bizim torpaqlar azad edilsin və onlar qayıtmaq imkanına malik olsunlar....Böyük qayıdış proqramı və onun icrası artıq imkan vermişdir ki, keçmiş məcburi köçkünlər Laçın şəhərinə qayıtsınlar, Füzuli şəhərinə qayıtsınlar, Ağalı kəndinə qayıtsınlar, Talış və Zabux kəndlərinə qayıtsınlar. Yəni bu gün 8 şəhər və 92 kəndin baş planı artıq təsdiqlənib və 30 kəndin təməli qoyulub. Qarşıdan gələn illərdə çox böyük, irihəcmli yaşayış layihələri həyata keçiriləcək, xüsusən də Şuşa və digər şəhərlərdə. Bu, bizim proqramın tərkib hissəsidir".

**Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"**